գմանութեան պատմութիւնը՝, կը շնորհաւորենք "Հայ դպրութեան մեծարգոյս"։

9. Գրական կորուստներ — † Նալբանդեան (Դեկտ. 16) և (17 Դեկտ.) Շահինեան †։ Հայ գրականութիւնը տարեվերջին կորսնցուց երկու գրական թարմ ուժեր. երկուքն ալ մեծ ապագայ խոստացող գրական դէմքեր էին, երկուքն ալ երիտասարդ՝ դեռ հազիւ 26 գարուններ տեսած։ Ռուսահայ գրական անդաստանն ի սպառ զրկուեցաւ իւր յուսալից, լաւագոյն մէկ մշակէն։ Վահան Նալբանդեանէն որ ծննդեամբ Վանցի՝ եւ նախնական ուսումն Ցիմլեսի Ներսիսեան գպրոցն առած էր, սակայն բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու համար՝ Գերմանիա անցած էր։ "Վեց բովանդակ տարի նա մնաց այնտեղ՝ կը կարդանք "Մուրճի" մէջ (թ. 12), խորասուզուած իր պարապմունքների մէջ, նուիրուած ուսման մինչեւ ինքնամոռացութիւն։... Գերմանիայից վերադարձող ուսանողները խօսք չէին դառնում արտայայտելու իրանց հիացմունքը անզուգական ընկերոջ մասին — նա այն տեղն ուսանողական շրջանի ամենասիրուած, յարգուած անդամն էր։ 1900 թուի վերջն էր, երբ նա վերադարձաւ Գերմանիայից, աւարտման դիպլոմը ծոցը, նոյն խոհեմ, համեստ, բայց լուրջ գիտուն մարդն պաշարով ծանրաբեռնուած Վահանը, լի անընկճելի անեղով մեր մտաւոր անդաստանի բեղմնաւոր մշակը լինելու։ բայց ինչ դառն հեգնութիւն. դեռ նոր էր ոտք դրել այդ մշակը իր ընտրած ասպարիզի վրայ, յանկարծ յաւիտեան չքացաւ, Ներանից մնաց միայն մի թարմ հողաբլուրը, որ այսօր ողողուում է ծանօթների եւ բարեկամների աղի արցունքներով։" Ուշագրաւ էին Նալբանդեանի թատերական ու մատենագրական տեսութիւնները, մանաւանդ Դուրեանի եւ Իբսէնի մասին հրատարակած ուսումնասիրութիւնները։ "Մշակի" եւ "Մուրճի" մէջ կը գրէր, որոնց աշխատակիցն էր։ Կենաց վերջին տարին Էջմիածնի ճեմարանին վարչութեան հրաւէրը՝ իբրեւ ուսուցիչ, սիրով ընդունած էր, վասն զի նպատակ ունի եղեր, անտեղուան հարուստ մատենադարանէն օգտուելով՝ Հայոց պատմութիւնն վրայ լուրջ ուսումնասիրութիւն մը կապարել։ — Ռուսահայ գրականութեան հաւասար կորուստ մըն ալ ունեցաւ թրքահայ գրականութիւնը — Գրիգոր Շահինեանի վաղաժամ մահուամբ։ Շահինեան բնիկ Մարդինացի էր, Արմաշու Դպրեվանքին սաներէն մէկը։ Թէեւ ինքը գպրոցական ասպարէզն ընտրած էր, սակայն գրական հրապարակին վրայ ալ երեւցաւ ու ցոյց տուաւ իւր լաւ գրագէտի կարողութիւն ունենալը, մասնաւորապէս բանասիրական, լեզուական ու բանաստեղծական ճիւղերուն մէջ։ Շահինեան մասնաւոր առանձին տպուած երկասիրութիւն մը չունի իբր գիրք։ Իւր հմտալից գրութիւններն ամէնն ալ ցրուած են այս կամ այն թրքահայ թերթին մէջ։ Պր. Ա. Անտոնեան գեղեցիկ ու գովելի գաղափար մը յղացած է՝ Շահինեանի յիշատակը յաւերժացընելու եւ մանաւանդ գանկիա մոռացութեան մահուրենէն փրկելու համար, կը գրէ "Արեւելքի" մէջ (թ. 5141) "իր (Շահինեանի) ամէնէն գեղեցիկ յօդուածները ամփոփելով հատորի մը մէջ՝ որուն դասաւորման, հրատարակման, եւ սպառման բոլոր բարոյական հոգերը կը խոստանամ ստանձնել, եթէ երբեք տպագրութեան ծախքը հայրենասիրաբար մեզ կերպով։" Գրչի մարդէ մ'ասկէ աւելին չի կրնար յուսացուիլ ու պահանջուիլ։ Կարգը բարեսէրներուն է։ — Շահինեան քննական եկեղեցական պատմութիւն մըն ալ ունի — ձեռագիր, որուն տպագրական ծախքերն Իզմիրցի բարեբար մը խոստացած էր հոգալ։ Գոնէ պէտք է քանալ որ այս վերջին ուսումնասիրութիւնը հասարակութեան մատչելի ըլլայ։ Զնոր գիտեր թէ տպագրութիւնը տակաւին ուշացընելու թ՞նչ արգելք կայ, երբ թէ բարեբարն եւ թէ ձեռագիրը պատրաստ կը կենան. — "Երկաթը տաք տաք կը ծեծեն"...։

ԿԶՏԻԿ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ — Մ. Խորենացւոյ պատմութեան ժամանակին մասին (Թղթակցութիւն հայագէտ Փ. Կոնիբեանի). 33:

ՅԵՂԱԳՐԱԿԱՆ-ՊԱՏՄԱԿԱՆ — Ծովքի կաթողիկոսարանը. 36:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ — Նոիսաբեթուպոլսոյ Լատինաձէս ժողովրդապետութեան վարչութիւնը՝ ազգամոց ձեռքը կ'անցնի. — ասոնց՝ պաշտպանութեան իրաւունքներն ու պարտականութիւնները. 39:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ — Գրիգոր Արծրունի (Անձնական յիշողութիւններ). 41:

ԼԵԶՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ — Բալուի գաւառաբարբառէն. 45: — Արաքսիրի գաւառաբարբառը. 47:

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ — Բժիշկ Դոկտ. Նահապետ Ռուսինեան. 49:

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ — Արաքացի մատենագրեր Հայաստանի մասին. 53:

ԱԲԼԵՒԱԲԼՔ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ. 56:

ԹԱՂԵՔՓՈՒՆՔ — 1. Բերլինի հայկական ցուցահանդէսը. — 2. "Ծաղիկ" օրագիրը դադրած. — 3. "Արեւելեան մամուլը" շաբաթաթերթի վերածուած. — 4. "Պատմագիրք Հայոց" — Տիանալի ծրագիր մը. — 5. Պրոֆ. Ա. Մէյէ — հայերէնի ուսուցիչ։ — 6. Հայկական արուեստի երեկոյթ մը. — 7. Կրկնաբծուի հնութիւնը. — 8. Մեսրոպ Վ. Տէր-Մովսէսեան — մագիստրոս. — 9. Գրական կորուստներ — † Նալբանդեան (Դեկտ. 16) եւ (17 Դեկտ.) Շահինեան †.՝ 61:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՂ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. ՌԱՓԱՅԷԼ Վ. ՊԱՐՈՆՅ

ՊԻԵՆՆԱ, ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՑՊԱՐԱՆ

digitised by A.R.A.R.@